

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

§. 3. Quænam sit notio reliquarum affectionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

§. III.

Quænam sit notio reliquarum affectionum?

470. Præter suppositionem septem adhuc terminorum affectiones n. 465. retulimus, quarum explicationem hîc breviter dabimus. *Status* est acceptio termini pro eo tempore, quod per propositionis copulam importatur. Ut si dicas: *Petrus est albus*; quæ propositio ut vera fit, necesse est, ut Petro tempore præsentis albedo conveniat. Datur autem triplex status, pro triplici temporis differentia: nimirum *præsens*, *præteritus*, *futurus*.

471. *Ampliatio* termini fit, quando ejus significatum non ad illud modò tempus refertur, quod copula importat; sed ad alia quoque tempora extenditur. Potest autem ampliari terminus ad præsens, & futurum; ut si dicas: *Vivens morietur*; h. e. qui vivit, vel vivet morietur. Item ad præsens, præteritum, & futurum; ut in hac propositione: *Iustus salvabitur*; cujus hic sensus esse potest; *Qui sunt, fuerunt, & erunt iusti, salvabuntur*. Item ad tempus possibile; ut in hac prædicatione: *Homo est animal*, quæ se non ad præsens modò, aut præteritum, aut futurum, sed ad possibile etiam extendit.

472. *Distraçtio* (quam alii cum ampliacione confundunt) est acceptio termini pro tempore alio à tempore per copulam importato. Sic accipiuntur subjecta harum propositionum: *Cæci vident, Claudi ambulant &c.*

473. *Restriçtio* fit, quando terminus à majori ad minorem significationem contrahitur; quod fieri potest *primò*: Si termino casus obliquus adjiciatur. v. g. *Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi*. Matth. 20. *Secundò*: si apponatur adjectivum. v. g. *Homines mites possidebunt terram*. *Tertiò*: si circumstantiam addas. v. g. si in certis circumstantiis dicas: *Philosophus ita sentit*, sic, ut ex circumstantiis colligatur, te loqui de Aristotele.

474. *Alienatio* est termini à propria sua significatione ad impropriam translatio. Ejusmodi alienatio maximè fit in tropicis locutionibus. v. g. *Pes mensæ cecidit*, *Vites lacrymantur* &c.

475. *Diminutio* fit, quando termino utor secundùm suum significatum, non quidem absolute & simpliciter; sed secundùm quid, sive secundùm partem, quod *implicitè* fieri potest vel *explicitè*. Ut si dicas: *Æthyops est albus secundùm dentes*. Scotus & alii hanc reducunt ad *Restriçtionem*. Semery autem, & alii hoc inter utramque discrimen assignant: quòd *Restriçtio* terminum communem ad individua restringat; *Diminutio* autem ad partes integrantes, vel accidentia.

476. *Appellatio* dicitur applicatio significati formalis unius termini ad significatum alterius. Si terminus appellans materiali significato termini appellati applicetur, dicitur *Appellatio materialis*. v. g. si de Petro magnæ quidem stature, sed modicæ doctrinæ dicas: *Petrus est magnus Philosophus*. Si verò terminus appellans

applicetur significato formali, erit *Appellatio formalis*. v. g. si de Logico quoad staturam quidem parvo, eximio autem quoad doctrinam dicas: *Est magnus Logicus*. Cæterum quâ ratione terminus appellet, hoc sæpiùs ab intentione loquentis dependet, & ut benè advertit Arriaga *Disp. 1. Sect. 9.* ex tono proferentis, aliisque circumstantiis est dignoscendum.

477. *Reflexio*. Dicta hæctenus de termini affectionibus non utilia solum, sed etiam penè necessaria sunt, ad evitanda & conversionum, & syllogismorum vitia: eorumque fraudes tutiùs ac citiùs detegendas. Etenim si intra eundem syllogismum terminus idem suam mutet proprietatem, argumentatio non modò non erit demonstratio, sed in sophisma quoque degenerabit. Hoc faciliùs colliges ex sequentibus regulis. I. est. A materiali suppositione ad formalem non valet consequentia. V. g. *Omne, quod loqueris, transit per os; sed currum, & equos loqueris; ergo currus, & equi transeunt per os.* II. A suppositione simplici ad personalem nulla est consequentia. v. g. *Animal est genus; sed Plato est animal; ergo Plato est genus.* III. Nulla est illatio, quando terminus in præmissis amplè sumptus, in conclusione *statum* habet. v. g. *Qui expergiscebatur vigilat; sed dormiens expergiscebatur; ergo dormiens vigilat.* IV. Captiosa est argumentatio, si terminus in una præmissarum distractus in conclusione *statum* habeat. v. g. *Videntes percipiunt colores; sed cæci sunt videntes; ergo cæci percipiunt colores.* V. A termino re-

stricto

stricto ad non restrictum non benè concluditur affirmativè. Hinc non sequitur: *Homo fortis pugnat; ergo omnis homo pugnat.* Nec valet argumentio à termino sumpto *impropiè* ad eundem *propiè* sumptum. v. g. *Quod ridet est animal visibile; sed prata rident; ergo prata sunt animalia visibilia.* Nec licet argumentari à termino diminuto ad non diminutum. v. g. *Æthiops est albus secundum dentes; ergo Æthiops est albus.*

VI. Vox appellans addita subjecto appellat subjectum. Ut si dicas: CAROLVS PHILIPPVS CLEMENS & IVSTVS, EX FLORENTE GREIFFENCLAVIANO sangVINE, est PRINCEPS HERBIPOLENSIS. Ubi voces appellantes: *Clemens & Iustus* appellant CAROLUM PHILIPPUM. Si verò appellans terminans prædicato addatur, prædicatum quoque appellat. Ut si dicas: *Alexander fuit magnus Bellidux.* ubi *magnus* appellat *Belliducem*, non verò *Alexandrum*: Nam *Magnus Alexander corpore parvus erat.* Ex his sequitur, quod mutata appellatione non fit consecutio legitima. v. g. *Alexander fuit magnus Bellidux; ergo Alexander fuit magnus.*

DISPUTATIO II.

De Propositionibus.

Sicut ideas, sive mentis conceptus per terminos vocales manifestamus; ita ad iudicia explicanda propositionibus utimur. Inde fit, ut iudicium, & propositio promiscuè sæpius sumantur, unumque per alterum intelligatur;

et si